

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2786>

Number: 33 , p. 1-10, Spring I 2015

MEDYANIN TOPLUMSAL GELİŞİMİ: MEDYA TOPLUMLARI

SOCIAL DEVELOPMENT OF MEDIA: MEDIA SOCIETIES

Prof. Dr. Sedat CERECİ

Mustafa Kemal Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü

Hayri ÖZDEMİR

DIGITÜRK Bölge Sroumlusu

Özet

Bu çalışmada medyanın toplumlar üzerindeki egemenliği tartışılmakta ve modern toplumların medya temelinde biçimlenmesi vurgulanmaktadır. Medya, bilgi, düşünce ve duygu gibi iletileri aktaran araçlardır ve ilk çağlardan bu yana kullanılmaktadır. Başlangıçta küçük yerleşimlerdeki olayları insanlara aktaran medya, daha sonra olay çıkmasına neden olabilen, olayları yönlendirebilen araçlara dönüşmüştür. Modern çağda insanlar yüksek bir yaşam ritmi içinde yaşamakta, çok yorulmakta ve en kolay bilgi kaynağı olarak medyaya yönelmektedir. İnsanlar modern çağın koşullarından dolayı değişik sorunlarla karşılaşmakta, sorunlarının çözümünü de medyada aramaktadır. Medya insanların sorunlarına kendi çözümlerini önermekte ve kendi çıkarları doğrultusunda bir yaşam biçimini aktarmaktadır. İnsanlar seçimlerde kime oy vereceklerinden ne yiyeceklerine, hafta sonu nereye gideceklerinden küresel gelişmeler karşısında nasıl tavır takınacaklarına dair her konuda medyadan yararlanmakta, medyadan esinlenmektedirler. Medya insanların tüm yaşamlarını izlemekte, insanların tüm gereksinimlerine karşılık vermeye çalışmakta, bu yolla kazanç sağlamak ve kendi biçimini oluşturmaktadır. Modern toplumlar büyük ölçüde medyadan aldıkları iletilerle yaşamakta, kendilerini medyaya bağımlı hissetmektedir. Medya da toplumlar üzerindeki etkisini kullanmakta ve tümüyle kendine bağlı toplumlar oluşturmaya çalışmaktadır. Modern çağda insanlar öğrenmek için medyadan yararlanmakta; sürekli medyayı kullanan yöneticiler toplumları yönetmekte; medya yöneticileri yönlendirmekte; insanlar medyanın iletileriyle model bulmakta ve seçim yapmaktadır. Medya çok sayıda toplumsal unsuru belirlemekte ve onları biçimlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Toplum, Modern Çağ, Teknoloji, İnsan

Abstract

In this study, sovereignty of media on societies is discussed and forming of modern societies on media base is emphasized. Media are the instruments which convey messages like knowledge and opinion and feeling and are used since the first ages. Media conveyed events in little settlements and then changed into instruments which can cause happenings and which can steer events. People live in a high rhythm life and get tired much and front media as the easiest knowledge source. People get different problems because of conditions of modern age and also look for solutions for their

problems on media. Media advise people their own solutions for problems of people and convey a life style due to their benefits. People use media about all matters and originate from media from whom they vote on elections to what they eat, and where they travel at weekend to how they attitudinize about global developments. Media watch all lives of people and try to respond all necessities of people, media gain via this way and create their own style. Modern societies mostly live with messages from media and feel themselves addicted to media. Media also use impact on societies and try to create societies which are completely addicted themselves. People use media to learn and the administrators who always sue media administrate societies and media steer administrators and people find patterns via messages of media and choose. Media determine numerous components of society and form them.

Key Words: Media, Society, Modern Age, Technology, Human

GİRİŞ

Bu çalışma, medyanın toplumsal niteliğini araştırmakta ve toplumsal yapıyla etkileşimini değerlendirerek toplumsal yapıyı yönlendirip yönetmesindeki etkileri vurgulamaktadır. Çalışmada, ilk örnekleri toplumun gereksinimlerine karşılık verme amacıyla çıkan medyanın, değişen küresel koşullarla birlikte dünyayı yönetmeye talip olmasının ve kendi biçimiyle modern toplumlar oluşturma çabalarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Yöntem içinde medyanın toplumlar üzerindeki etkileri kuramsal olarak değerlendirilmiş; toplumların giderek medyanın iletileriyle biçimlenmesine, medyasız yaşayamayan, sorunlarının çözümünü medyada bulan ve medyaya muhtaç toplumlara dönüşmesine dikkat çekilmiştir.

Modern çağ, sayısız olanak ve yeni ürünün yanı sıra, çağdaş koşullardan kaynaklanan sorunu da beraberinde getirmiştir. Teknolojik olanaklar yaşamı kolaylaştırırken insanları birbirinden uzaklaştırmış, iletişim araçları artmasına ve gelişmesine rağmen insanlar arası anlaşmazlıklar ve çatışmalar çoğalmıştır. Çok kazanmaya ve rekabete dayalı bir yaşam ritmi yaygınlaşırken, insanlar daha çok psikolojik sorunlar yaşamaya ve kendilerini rahatlatan ve eğlendiren kaynaklara yönelmeye başlamışlardır (Pescosolido ve Olafsdottir, 2010, 667). En kolay ulaşılabilir ve en ucuz bilgi, haber kaynağı ve zaman geçirme ve eğlence aracı olarak medya, özellikle de televizyon toplumsal yaşamda başat bir rol üstlenmiştir.

İlk örneklerinde, belirli yerleşimlerden topladığı haberleri insanlara aktararak insanların toplumsal gereksinimlerini gideren medya, zamanla insanların ihtiyaç duydukları bilgileri öğretmeye, siyasal erklerin onadıkları yaşam biçimini tanıtmaya başlamış ve daha sonraları da, insanların eğlenmek ve rahatlamak için başvurdukları araçlar olmuştur (Cohen vd., 2008, 339). Çağlarla birlikte medyanın içeriği ve teknolojisi de değişmiş, evrenin her yanına yayılabilen sinyaller medyanın iletilerini dağlara, köylere kadar taşımıştır. Bu da medyanın yaygınlığını, popüleritesini arttırmış ve iletilerinin daha geniş alanlarda tanınmasını ve benimsenmesini sağlamıştır.

Medyanın yaygınlığı ve büyük kitleler üzerindeki etkisi, sürekli medyadan ileti alan ve medyaya bağımlı hale gelen topluluklar oluşmasına neden olmuştur. Medyanın etkilerinin, insanlar arasında örgütlenip kültüre dönüşmesiyle de medyanın yarattığı toplumlar ortaya çıkmıştır. 21. yüzyılda akademik veya halktan grupların ciddi biçimde eleştirdiği medyanın toplumları yönlendirmesi ve yönetmesi sorunu, medyayı bilerek ve seçerek izleyen grupların oluşmasına da yol açarken, medyanın egemenliğini engelleyememiştir (Karppinen ve Moe, 2014, 337). Toplumlar, yarın için planlarını medyadan aldıkları iletilerle yapan, medyada okudukları etkileyici yazılarla görüşlerini

oluşturan, medyada gördükleri ürünlerle evlerini döşeyen, tatillerini medyadan öğrendikleri ve ilginç buldukları yerlerde geçirmek isteyen insanlardan oluşmaktadır (Lentz, 2014, 192). İnsanlar artık medyayı, yaşamak için vazgeçilmez bir kaynak olarak kullanmaktadır.

Medyanın Niteliği

Her çağda daha rahat yaşamının ve işlerini kolayca halletmenin yollarını arayan insanlar, sürekli yeni teknikler geliştirerek yaşam alanlarını genişletmişler, uygarlığın temellerini atmışlardır. Her araç insanların yaşamını biraz daha kolaylaştırırken, uzun süre geleneksel yöntemlerle yaşanan insanlar arasındaki ilişkilere de katkıda bulunmuştur (Bettiza, 2014, s. 16). Geleneksel kültürde sözlü olarak sağlanan iletişim, kültürel anlatıların kuşaklar arasında paylaşılmasıyla güçlendirilmiş, sözün araç olarak kullanıldığı çağlar metafizik değerlerin toplumların temelinde yer aldığı dönemler olmuştur (Rogers, 2000, s. 319). İlerleyen dönemlerde yeni tekniklerle birlikte iletişim araçları da değişmiş, daha uzak alanlara ileti taşıyan araçlar geliştirilmiştir.

Türkçede kitle iletişim araçları olarak adlandırılan medya, geniş bir kitleye seslenen ve bu kitle içinde bilgi, haber, düşünce, görüş alışverişini kapsayan araçlardır. McQuail'e göre medya, toplumda etki, denetim ve yeniliklerin potansiyel araçları olarak güç kaynağı; çoğu toplumsal kurumun çalışması için gerekli bilgilerin kaynağı ve aktarım aracıdır (Türkoğlu, 2010, s. 70). Bu anlamda medya, özel işletme veya kuruluş niteliğini de aşmış, kamusal ve toplumsal işlevleri olan araçlardır. Medyanın çıkar planları da toplumsal araçlar olmayı gerektirmektedir.

İletişim kurmanın temel amacı olan ileti aktarma ve ileti alma, dünyanın değişen koşullarına ve gelişen teknolojiye koşut olarak her çağda yenilenen iletişim olanaklarıyla birlikte biçim ve içerik değiştirmektedir. Çoğunlukla geleneksel değerleriyle yaşayan tarım toplumlarının yaygın iletişim biçimi olan yüzyüze iletişim, elektronik dalgaların bulunması ve çağa uygun iletişim araçlarının geliştirilmesiyle, dünyanın her yanındaki insanları kapsayan, hızlı ve daha az sorunlu bir tekniğe yerini bırakmıştır. Yeni tekniklerle insanlar yalnızca birbirleriyle iletişim kurmanın ötesinde, evrenin her yanından haber alır, her türlü gelişmeyi izler duruma gelmişlerdir. Teknolojiyi ve iletişim araçlarını elinde bulunduranlar da, ileti aktardıkları büyük kitlelerden kazanç sağlamanın türlü yollarını bulmuşlardır.

Haberleşme, iletişim kurma, dünyadaki gelişmeleri öğrenme, diğer insanlar ve coğrafyalarla ilgili bilgi edinme isteği ve isteklere ulaşma eylemleriyle insanın varlığı ve üretimleri arasında kurulan ilişkilerle geliştirilen araçlar, evreni geniş bir alanda görülebilir hale getirmiş, bundan da öte yaşananları geleceğe taşımıştır (McLuhan, 1959, s. 346). Yaşananları, görüşleri ve izlenimleri, buldukları yerlerden daha uzaklarda yaşayanlara aktarmaya yarayan araçlar, kayıt yöntemiyle insanların tüm birikim ve üretimlerini çağlar sonrasına aktarmanın yollarını da bulmuşlardır. Ancak medya çoğu zaman, gününbirlik öğrenmelerin ve geçici akımların araçları olarak kullanılmaktadır.

İnsan yaşamını kolaylaştırmak için, bazen de uysallaşmamış güdülerini doyurmak için yeni teknikler geliştirme yoluna girmiş, her buluş ve yenilik insanların yaşamına yeni model ve yaklaşımları da beraberinde getirmiştir (Martin vd., 2001, s. 274). Medya da insanların yaşamına pek çok yeniliği, farklılığı, yaklaşımı getirmekle birlikte, medyanın içeriğindeki unsurların, insanları yaşamın doğallığından uzaklaştırdığı, insanları yapay bir evrenin içine sürüklediği, gerçeklerle örtüşmeyen yapay modeller yaydığı konuları sürekli tartışılmaktadır.

Medya, toplumsal ve teknolojik olgular olarak sürekli tartışılmakta, bir yandan da daha çekici modellerle yenilenmeye ve geliştirilmeye çalışılmaktadır. Toplumsal yapıyla ilgisinden insanların yaşamına katkısına, modernleşme sürecinde oynadığı rolden toplumsal

gerilimlerde gösterdiği etkilere kadar pek çok anlamda tartışılan medya, tüm tartışmaların ötesinde insanların yaşamındaki yerini gittikçe sağlamlaştırmaktadır (Seremetakis, 2009, s. 347). Artık zaman geçirmeyi kolaylaştıran araçlar olmaktan öte, yaşamsal bilgiler ve fikirler aktaran kaynak olma özelliği taşıyan medya, toplumsal yaşamın bilge kişisi olarak da algılanabilmektedir.

Amerikan medyasına göre, medya denilen araçlar insanlar için çok yararlı bir rol oynamasa da, toplumsal yapıda önemli işlevleri olan, topluma biçim vermekten toplumu yönetenleri yönlendirmeye kadar geniş bir alanda gücü bulunan unsurlardır (Mutz ve Martin, 2001, s. 110). Medya, günlük yaşamdan politikaya, siyasal gelişmelerden uluslararası ilişkilere kadar her konuyla ilgili olması ve her konuyu yapım malzemesi olarak değerlendirmesi nedeniyle toplumsal gündemi de elinde tutan bir rol oynamaktadır.

İnsanlar doğaları gereği önce kendi yakın çevrelerinde ve sonra da dünyada ve evrende olup bitenleri öğrenmek, yaşamla ilgili yorum yapabilmek için bilgilere ulaşmak istemektedir. Evrende olup bitenleri bilmek insanlara kendilerini güçlü ve egemen hissettirmekte, bu nedenle insanlar olabildiğince fazla bilgiye ve iletiye ulaşmanın yollarını aramaktadır (Flowers vd. 2003, s. 269). Gelişen teknolojiyle birlikte bilginini insanlar arasında yaygınlaşması genel bir bilgi ve görüş alışveriş ortamı oluşturmakta, söz konusu ortam dünya gündeminden etkilenmekte ve dünya gündemini yönlendirebilmektedir.

Suriye'deki çatışmalarda onlarca kişinin ölmesini veya bir kocanın, eşinin başka bir erkekle beraber olduğundan kuşkulması nedeniyle eşini öldürdüğünü öğrenmek insanları rahatsız etse de, yaşamın içindekileri bilmek insanlara güven duygusu vermekte, her nerede olursa olsun insanları yaşama ve topluma yaklaştırmakta, etkinliklerini artırmaktadır. 1929 yılında dünyayı sarsan ekonomik krizin "büyük buhran" olarak gazetelerden insanlara yansması, 1944 yılında yine gazetelerden öğrenilen Normandiya Çıkarması haberi, 1969 yılında radyodan insanın ilk kez aya çıktığını duymak, 1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgal ederek başlattığı Körfez Savaşı'nı canlı olarak televizyondan izlemek insanları farklı bilişsel ve duygusal ortamlara taşımıştır.

Evrendeki yaşam her gün yeni devinimlerle dönüşüme yol açmakta, dönüşüm kapsamında insanların konuştukları dilden mimariye, söyleşi konularından yaşamı kolaylaştırmak için kullanılan teknolojiye kadar hemen her şey değişmektedir. Toplumsal değişime koşut olarak medyanın rolü ve etkinliği de sürekli değişmekte, değişim içinde medya giderek daha toplumsal bir nitelik kazanmaktadır (Maisei, 1973, s. 163). Artık toplumsal yaşamın başat unsurlarından biri olarak benimsenen medya, toplumsal yaşam, siyasal gelişmeler ve hatta bilimsel çalışmalar içinde önemli bir başvuru kaynağı olarak gösterilmektedir.

Bilgi kaynaklarının ve iletilerin çoğalıp artık doğru bilgiye ulaşmanın yollarının tartışıldığı 21. Yüzyılda, yapımlarını gerçekler ve bilgi temeli üzerine kuran medya kuruluşları, daha fazla güven kazanarak sağlıklı bilgi kaynakları olarak algılanmaktadır. Her konuda doğru bilgiye gereksinim duyan insanlar, yaşamlarını sağlıklı ve sorunsuz biçimde yürütebilmek için gerçek bilgi kaynaklarına yönelmektedir. Yurttaşlık sorumluluğu ve insanlar arasındaki ilişki konusunda da bu anlamda medya önemli bir rol üstlenmektedir (Livingstone ve Lunt, 2007, s. 62).Yapımlarında dolaylı olarak veya doğrudan yurttaşların yerine getirmesi gereken sorumluluklara yer veren medya yapımları, yurttaşlara sorumluluklarını anımsatmak kadar sorumluluk eğitimini de gerçekleştirmektedir.

Bilgiye ulaşım kaynaklarının büyük ölçüde arttığı ve bilgi ve bilişim teknolojilerinin mutlak olarak eğitim ve devlet işlerinde de kullanıldığı 21. Yüzyılda medya, günlük yaşamın olduğu kadar siyasi programların belirlenmesinde, sanat üretimlerinin

geliştirilmesinde, adli işlerin yürütülmesinde, polisiye araştırmalarda yoğun biçimde kullanılmaktadır. Bir yandan insanların yaşamlarından beslenen medya, bir yandan da onların merak duygularına seslenerek gizleri ve bilinmeyenleri öğrenme gereksinimine yanıt vermekte, karşılıklı bir çıkar işbirliği içinde ileti aktarma işlevi kadar reklamlar aracılığıyla ekonomiyi canlı tutmayı da başarmaktadır.

Latince "araç, ortam, orta" anlamlarına gelen medya kavramı günümüzde, radyo, televizyon, gazete, dergi gibi elektronik veya basılı yayın araçlarını kapsamaktadır (Nalçaoğlu, 2003, s. 47). Türkçede kitle iletişim araçları olarak da karşılanan medya kavramı, iletişimden çok iletim etkinliğine aracılık etmekte, medya çalışanlarının yapımlarını insan kitlelerine aktararak rollerini yerine getirmektedir. Medyanın iletişimden çok iletim işleviyle insanlara seslenmesi, seslendiği kitleler içinde bir iletişim aracı olmaktan çok bir eğlence ve zaman geçirme aracı olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Kamuoyu oluşturma konusunda başrol oynayan medya, insanları sorumluluklar ve tehlikeler konusunda da uyarmakta, başvuru kaynağı olma niteliğiyle toplumsal bilinç oluşturabilmektedir. *Medya çoğu zaman temel bilgilerin, görüşlerin, uyarıların kaynağı olarak algılanmakta, aktardığı iletiler güvenilir bir kaynağın sunumları olarak değerlendirilmektedir* (Malone vd., 2000, s. 724). Yasalara uyma, vergi ödeme, kötü alışkanlıkları bırakma, trafik kurallarına uyma, toplumsal dayanışma etkinliklerine katılma gibi konularda tutarlı politikaları ve planları bulunan toplum ve devletler medya yardımıyla insanlara ulaşabilmekte, medyanın tutarlı yayınlarıyla planlar sonuca ulaşabilmektedir.

21. yüzyılda dünyadaki bilgi akışı, haber, düşünce ve görüş alışverişi ve alışverişi sağlayanların kurumsallaşması, çalışma disiplini doğrudan siyasi etkiler, iktidarlar, çıkar grupları, ekonomik yönelimlerle ilgilidir. Çıkar ve iktidar peşinde gidenlerin denetim ve yönlendirmeleriyle insanlar arasındaki her girişim ve devinim biçimlendirilmekte, çıkar hesaplarına uyumlu hale getirilmektedir (Törenli, 2004, s. 276). Medya da yönlendirmelerden, denetimlerden, etkilenmelerden payını almakta, özel girişimlere ait medya kuruluşları bile belirli bir yanın çıkarlarını gözeterek çalışmak zorunda kalmaktadır. Temelde tecimsel kuruluşlar olan medya, tecimsel çıkarları doğrultusunda her türlü fırsatı değerlendirmektedir.

İnsan Hakları Bildirgesi'nin yayınlandığı yüzyıl olmaktan öte, en çok insan hakkı ihlali yapılan yüzyıllardan biri olması nedeniyle de insan haklarının çok fazla gündeme geldiği geçen yüzyıl, medyanın da en çok insan haklarıyla ilgilendiği ve insan hakları içerikli yapımlar hazırladığı dönem olmuştur. İnsan haklarını ve hak ihlallerini gündeme getirmek, duyurmak, eleştirmek savunmak anlamında büyük bir güce sahip olan medya, devletlere ve hükümetlere, insan hakları politikaları geliştirmeleri konusunda da baskı yapabilmektedir (Allen, 2009, s. 178). Medyanın yönlendirme veya baskıları çoğu zaman işle yaramakta, hükümetler göstermelik veya gerçek önlemler almaktadır.

Medyanın Toplumsal Dönüşümü

Başlangıçta kırsal alanlarda avcılık ve toplayıcılıkla yaşarken geleneksel kültürle beslenen bir dünya kuran ve yüzyüze iletişim yöntemiyle iletişim gereksinimlerini gideren insanlar; akıllarının gücünü ortaya koymak için sürekli yeni araç ve yöntemler üretmişler, uygarlığı yükseltmişlerdir (Dant, 2006, s. 299). Konuşmakla başlayan iletişim eylemi görsel unsurların uygun zemine çizilmesi veya kazanmasıyla farklı bir duyuya seslenerek gelişmiş, yazının bulunmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Elektromanyetik dalgaların bulunmasıyla modern bir çağa geçen iletişim eylemi, teknolojinin ilerlemesi ve sayısal sistemlerin geliştirilmesiyle aklın sınırlarını zorlayan boyutlara ulaşmıştır (Chernilo, 2002, s. 345). Ancak sayısal sistemlerin tüm yaşamı kuşattığı ve iletişim araçlarının tüm evrene

yayıldığı çağda toplumsal çatışmaların, bireylerarası iletişimsizliğin de yaygın olması tezat oluşturmaktadır.

İlk modern medya örnekleri olan gazeteler çoğunlukla toplumsal olaylardan söz edip, toplumla ilgili sorunları yazarken, topluma sözcülük etme görevi de yapmışlardır. Yöneticiler ve toplumun ileri gelenleri için de gazetelerin yazdıkları, düşünceleri, kararları ve icraatları bakımından önemli veriler sağlamıştır. *Dönemin mütevazı yaşam koşulları içinde yalın yayınlar yapan gazeteler yüksek bir güven de kazanmıştır* (Schudson, 2002, s. 487). Başlangıçta toplumsal yapının bir unsuru ve toplumun belirli gereksinimlerini karşılayan araçlar olarak ortaya çıkan medya, ilerleyen yıllarda güçleri nedeniyle değişik amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır.

Roma Senatosu'nun kararlarının yazılı olduğu ve Senato duvarlarına asılarak kararların halka duyurulmasını sağlayan papirüsler tarihin ilk medyasından biri sayılırken, daha önceki dönemlerde yönetimlerin kararlarını halka duyuran Asur ve Urartu yazıtları da çağlarının medyası olarak tarihe yazılmıştır (Cereci, 2009). Milli Mücadele yıllarında Anadolu halkının topyekun bir savunma ve mücadele için ikna edilip örgütlenmesi konusunda yerel Anadolu basını önemli bir role sahiptir (Ulusoy, 2004, s. 62). Teknolojinin gelişmesiyle medya da çeşitlenirken, 20. yüzyılın ilk yarısı radyonun egemenlik çağı olmuştur. İkinci Dünya Savaşı bazen Radyo Savaşları olarak anılırken, savaşın akışını büyük ölçüde radyo yönlendirmiş, tüm dünya savaşı radyodan izlemiştir. *Radyo İkinci Dünya Savaşı sırasında askerlere de yön vermiştir* (Sklaroff, 2004, s. 966). Televizyonla birlikte tüm dünya yeni bir görünüme kavuşmuş, evrenin her köşesindeki görüntüler ve iletiler tüm evrene yayılmaya başlamıştır. Sayısal çağla birlikte internet etkin bir medya olarak kitlelere seslenmeye, saygın bir kaynak olarak toplumsal yaşamın içinde yer bulmaya başlamıştır (Abrams, 2013, s. 743). 21. yüzyılda gazete, dergi, radyo, televizyon ve internetten oluşan medya artık birincil toplumsal dinamikler ve kaynaklar olarak yaşamın içinde yer almaktadır.

Kişiler ve toplumsal gruplar arasında bilgi, duygu ve görüş alışverişini sağlayan medya, ilk insanlardan başlayarak değişik biçimlerde yaşamın içinde yer almıştır. Antik dönemlerde yazıtlar, daha sonra tabletler, deri üzerine yazılmış iletiler, papirüsler, fermanlar çağlarının medya işlevini görmüşler, bir kaynaktan alıcılara ileti aktarmışlardır (Manning, 2004, s. 1518). Tarihin ilk dönemlerinden bu yana siyaseti ve toplumu yönlendirme gücüne sahip olan medya bir yandan toplumsal yapıdan beslenirken, bir yandan da onu beslemiş, yeni ürün ve yaklaşımlarla yeni biçimler oluşturmuştur. Sürekli bilgi alma, öğrenme, başkalarından haberdar olma isteği içinde olan insanlar, öncelikle yöneticilerin kararlarını öğrenmek, ardından çevrelerinde olup bitenlerden haberdar olmak için medyaya yönelmişlerdir (Morse, 2008, s. 22). Medya, insanların bilgi ve haber gereksinimlerini karşılayan araçlara dönüşmüş ve başka bilgi kaynaklarına ulaşamayan insanlarda güvenilirlik oluşturmuştur.

Toplumsal dinamiklerin ilk sıralarında bulunan medyaya dayalı bir yaşam biçimi sürdürmek ve gündemi medya aracılığıyla izlemek modern bir yöntem ve kolay bir yol olsa da, gündem ve toplumsal gelişim için yalnızca medyaya bağlı yaşamak bazen sorunlara da yol açmaktadır (Winston, 2007, s. 981). Özellikle genç kuşaklar üzerinde etkili olan yeni bir dil, bireysel ve bencil yaklaşımlar, politikacıların kişisel çıkarları doğrultusunda toplumu yönlendirmeleri, marketlerin yaygınlaşması ve tüketimin artması artık pek çok toplumun şikâyet ettiği ve medyanın pay sahibi olduğu sorunlardan bazılarıdır (Paluck ve Green, 2009, s. 637). Teknolojiyle birlikte değişen çağdaş koşulların medya tarafından da biçimlendirildiği ve yönlendirildiği gerçeği çok sayıda kişi tarafından benimsenmektedir.

Günlük olaylardan haberdar olmak, toplumsal gelişmelere uzak kalmamak, çağa uygun bir görüş sahibi olmak, bazen de zaman geçirmek ve eğlenmek için sürekli izlenen medya, doğal olarak insanların düşünsel dünyalarını, kararlarını ve davranışlarını etkilemektedir (Squires, 2012, s. 563). Artık toplumsal kararları ve toplumsal davranışları yönlendirme gücüne de sahip olan medya, bazen toplumsal ayaklanmalara zemin hazırlamaktan kararları veya durumları protesto eylemlerini düzenlemeye kadar egemen olabilmektedir (Mizruchi, 2010, s. 128). Özellikle, bireyleri düşünsel eylemlerden uzaklaşan, araştırmacı eylemlere yönelmeyen toplumlarda medya temel bilgi ve başvuru kaynağı olarak algılanmakta ve her iletisi ciddi biçimde değerlendirilmekte ve uygulanmaktadır. *Geri kalmış toplumlarda medya, temel kaynak olarak kullanılmaktadır* (Powers, 2012, s. 73). Böylece medyanın egemenliği yaygınlaşmaktadır.

Geleneksel yaşamın egemen olduğu dönemlerde insanların geleneksel biçimde giderdiği sayısız alışkanlığın yerine modern biçimler gösteren medya, bu yolla toplumsal yapıları ve örüntüleri değiştirmekte, bazı grupların hoşlanmayacağı veya onaylamayacağı sonuçlara yol açabilmektedir (Mutz ve Martin, 2001, s. 105). Gelenekçi veya tutucu gruplar medyanın aktardığı bazı iletilere ve biçimlere karşı çıkmakta, geleneksel yapının bozulacağından kaygılanmakta, ancak yine de medyanın iletilerine tümüyle karşı koyamamaktadırlar. Medya da karşıt grupları dikkate alarak modern ileti ve biçimlerin dozunu ayarlamakta, aşırı tepkileri uzaklaştırmaya çalışmaktadır (Carpenter, 2002, s. 501). Sonuçta bir yandan medyanın yayınları, bir yandan da toplumun çağa ayak uydurmak için ortaya koyduğu istekle yeni yaklaşım ver biçimler toplumsal yapıya yerleşmektedir.

21. yüzyıl medyanın dünyaya büyük ölçüde egemen olduğu ve küresel gelişmeleri yönetip yönlendirdiği yüzyıldır. ABD başkanlık seçiminden Ortadoğu petrolünün nasıl kullanılacağına; İsrail ürünlerinin hangi pazarlara gireceğinden insanların sabah uyandıklarında hangi şarkıyı mırıldanacaklarına kadar hemen her konu medya tarafından tasarlanmakta ve insanlara aktarılmaktadır (Davies ve Gentile, 2012, s. 420). Medya yeni kuşaklar için rol modeller üretmekte, yeni çiftlerin evlerini tasarlamakta, insanlara ne yiyecekleri ve ne giyinecekleri konusunda iletiler aktarmakta, birbirlerine nasıl davranacakları konusunda öneriler sunmaktadır. Modern çağın yüksek ritmi içinde rahatlamak, eğlenmek ve geleneklerin sıkıcı etkilerinden de uzaklaşmak isteyen insanlar da yoğun biçimde medyaya yönelmektedir (DeBraganza ve Hauseblas, 2010, s. 711). İleri teknoloji, popüler kültür, modern biçimler ve diğer çağdaş etkilerle medya toplumlar üzerinde sağlam bir egemenlik kurarken, kendi toplumlarını da oluşturmaktadır.

SONUÇ

İlk insanlardan başlayarak, başkaları ve başka yerler hakkındaki bilgileri öğrenme, köyde, şehirde, ülkede, dünyada olup bitenlerden haberdar olma kaygısı insanları üretime yönlendirmiş; insanlar kendileriyle ilgili bilgileri uzaklara aktarabilecek, başka yerlerle ilgili bilgileri de elde edebilecek teknikler bulmaya çalışmışlardır. Çabaların sonuçları insanları önce geleneksel haberleşme araçlarına, ardından modern çağın kapılarını açan ve medya denilen araçlara ulaştırmıştır. Elektromanyetik dalgaların bulunması, teknolojinin gelişmesi, sayısal sistemlerin ilerlemesiyle medya teknolojisi çok yüksek boyutlara ulaşmış; bu arada insanların yaşam biçimlerini, yaklaşımlarını, kültürlerini de dönüştürmüştür. Pek çok yaşamsal gereksinimini medya aracılığıyla karşılayan insanlar için medyanın iletilerine ve egemenliğine karşı koymak mümkün olmamış; ucuz ve kolay modeller ve yaklaşımlar aktaran medya ilgiyle izlenmiş ve aktardığı iletilerle insanları biçimlendirmiştir.

Teknoloji temeli üzerinde yapılan modern çağ, tüm dinamikleri ve unsurlarıyla kendine özgü toplumlar oluştururken, çağın başlıca dinamiklerinden biri de medya olarak yapının içinde yer almıştır. Modern çağda medya, insanlara dünyanın ve evrenin her yanından haberler aktarırken kendi yaklaşımlarını da aktarmakta, çoğu zaman iletilerini kendi çıkarları doğrultusunda tasarlayarak sunmaktadır. Medya, yüksek ritimle yaşayan, çok yorulan modern çağ insanlarına fazla düşünce zahmeti gerektirmeyen, rahatlatıcı ve eğlenceli yapımlar sunarken kazancını arttıracak bir yaşam biçiminin de verilerini aktarmaktadır.

İnsanları bilgilendirme, haber alma, çevreleriyle iletişim kurma, dünyayı tanıma, olup bitenler hakkında görüş sahibi olma gibi gereksinimlerine teknolojik olanaklarla, ucuz ve kolay biçimde yanıt verme gücüne sahip olan medya, düşünceleri aktarabilme, konuşmak isteyenlerin sesini duyurabilme, kamuoyu oluşturabilme gücüyle insanlar üzerinde resmi olmayan bir egemenliğe ulaşmıştır. Yaşamın genel unsurlarından küçük ayrıntılarına kadar her konuda insanlara iletiler aktaran ve modeller sunan medya, insanlara mutlu olabilecekleri, rahatlayabilecekleri iletilerle seslenerek ilgi görmekte ve yanı sıra güven de oluşturmaktadır.

Tek tek tüm bireylerin ve sonuçta tüm örgütlenmeleri ve unsurlarıyla toplumun medyanın iletileriyle yaşam dinamiklerini oluşturması ve her devrimde medyaya bağlı kalması temel sorunu oluşturmaktadır. Gerek siyasi, gerek ekonomik örgütlenmelerin ve diğer toplumsal dinamiklerin medyadan bağımsız yaşaması olanaksız hale gelmektedir. Modern çağın tüm unsurları ve koşulları da medyaya bağımlı olarak yaşamayı, medya toplumu olmayı zorunlu hale getirmektedir. Yöneticilerin, anamal sahiplerinin onaylaması, genç kuşağın coşkuyla istemesi ve bilim adamları ve diğer toplum önderlerinin de alternatif üretmemesiyle medya temelli toplumlar kaçınılmaz olarak görünmektedir. Ancak tümüyle medyaya bağlı toplumlar olsaydı, kendi istemiyle ve kararlarıyla yaşayan toplum olmanın yolu, eğitilmiş, kendi seçimini kendi yapabilen, kendi karakterini kendisi oluşturabilen bireyler yetiştirmekten geçmektedir.

KAYNAKÇA

- ABRAMS, L. S. (2013). "Juvenile Justice at a Crossroads: Science, Evidence, and Twenty-First Century Reform". *Social Service Review*, 87 (4), 725-752.
- ALLEN, L. A. (2009). "Martyr Bodies in the Media: Human Rights, Aesthetics, and the Politics of Immediation in the Palestinian Intifada". *American Ethnologist*. 36 (1): 161-180.
- BETTIZA, G. (2014). "Civilizational Analysis in International Relations: Mapping the Field and Advancing a "Civilizational Politics" Line of Research". *International Studies Review*, 16 (1), 1-28.
- CARPENTER, D. P. (2002). "Groups, the Media, Agency Waiting Costs, and FDA Drug Approval". *American Journal of Political Science*, 46 (3), 490-505.
- CERECİ, S. (2009). "Urartu Uygarlığında İletişim Alanları ve İletişim Olanakları". V. Uluslar Arası Van Gölü Havzası Sempozyumu. İstanbul Üniversitesi-Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van: 10-13 Haziran 2009.
- CHERNILO, D. (2002). "The Theorization of Social Co-Ordinations in Differentiated Societies: The Theory of Generalized Symbolic Media in Parsons, Luhmann and Habermas". *The British Journal of Sociology*, 53 (3), 431-449.

- COHEN, J. ve TSFATİ, Y. ve SHEAFER, T. (2008). "The Influence of Presumed Media Influence in Politics: Do Politicians' Perceptions of Media Power Matter?". *The Public Opinion Quarterly*, 72 (2), 331-344.
- DAVIES, J. J. ve GENTILE, D. A. (2012). "Responses to Children's Media Use in Families With and Without Siblings: A Family Development Perspective". *Family Relations*, 61 (3), 410-425.
- DANT, T. (2006). "Material Civilization: Things and Society". *The British Journal of Sociology*, 57 (2), 289-308.
- DEBRAZANGA, N. ve HAUSEBLAS, N. A. (2010). "Media Exposure of the Ideal Physique on Women's Body Dissatisfaction and Mood: The Moderating Effects of Ethnicity". *Journal of Black Studies*, 40 (4) 700-716.
- FLOWERS, J. F. ve HAYNES, A. A. ve CRESPIAN, M. H. (2003). "The Media, the Campaign, and the Message". *American Journal of Political Science*. 47 (2): 259-273.
- KARPPINEN, K. ve MOE, H. (2014). "What We Talk about When We Talk about "The Market": Conceptual Contestation in Contemporary Media Policy Research". *Journal of Information Policy*, (4), 327-341.
- LENTZ, B. (2014). "Building the Pipeline of Media and Technology Policy Advocates: The Role of "Situated Learning"". *Journal of Information Policy*, (4), 176-204.
- LIVINGSTONE, S. ve LUNT, P. (2007). "Representing Citizens and Consumers in Media and Communications Regulation". *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*. 611: 61-65.
- MAISEI, R. (1973). "The Decline of Mass Media". *The Public Opinion Quarterly*. 37 (2): 159-170.
- MALONE, R. E. ve BOYD, E. ve BERO, L. A. (2000). "Science in the News: Journalists' Constructions of Passive Smoking as a Social Problem". *Social Studies of Science*. 30 (5): 713-735.
- MANNING, P. (2004). "Gutenberg-e: Electronic Entry to the Historical Professoriate". *The American Historical Review*, 109 (5), 1505-1526.
- MARTIN, R. E. ve HIPPENSTEEL, Scott P. ve NIKITINA, D. ve PIZZUTO, J. E. (2001). "Artificial Time-Averaging of Marsh Foraminiferal Assemblages: Linking the Temporal Scales of Ecology and Paleoecology". *Paleobiology*. 28 (2): 263-277.
- MCLUHAN, Marshall (1959). "Myth and Mass Media". *Daedalus*. 88 (2): 339-348.
- MIZRUCHI, S. (2010). "Risk Theory and the Contemporary American Novel". *American Literary History*, 22 (1), 109-135.
- MORSE, M. (2008). From Medium to Metaphor. *American Art*, 22 (2), 21-23.
- MUTZ, D. C. (2001). "Facilitating Communication across Lines of Political Difference: The Role of Mass Media". *The American Political Science Review*, 95 (1), 97-114.
- MUTZ, D. C. and MARTIN, P. S. (2001). "Facilitating Communication across Lines of Political Difference: The Role of Mass Media". *The American Political Science Review*. 95 (1): 97-114.
- NALÇAOĞLU, H. (2003). "Medya ve Toplum İlişisini Anlamak Üzere Bir Çerçeve". *Medya ve Toplum*. Ed. Sevda Alankuş. İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları. S. 43-57.
- PALUCK, E. L. ve Green, D. P. (2009). "Deference, Dissent, and Dispute Resolution: An Experimental Intervention Using Mass Media to Change Norms and Behavior in Rwanda". *The American Political Science Review*, 103 (4), 622-644.

- PESCOSOLIDO, B. A. ve OLAFSDOTTIR, S. (2010). "The Cultural Turn in Sociology: Can It Help Us Resolve an Age-Old Problem in Understanding Decision Making for Health Care?". *Sociological Forum*, 25 (4), 655-676.
- POWERS, E. D. "All Things That I Didn't Want to Change Anyway": Andy Warhol and the Sociology of Difference". *American Art*, 26 (1), 48-73.
- ROGERS, B. (2000). "The Nature of Value and the Value of Nature: A Philosophical Overview". *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 76 (2), 315-323.
- SCHUDSON, M. (2002). "News, Public, Nation". *The American Historical Review*, 107 (2), 481-495.
- SEREMETAKIS, C. N. (2009). "Divination, Media, and the Networked Body of Modernity". *American Ethnologist*. 36 (2): 336-350.
- SKLAROFF, L. R. (2004). "Variety for the Servicemen: The "Jubilee" Show and the Paradox of Racializing Radio during World War II". *American Quarterly*, 56 (4), 945-973.
- SQUIRES, C. R. (2012). "Coloring in the Bubble: Perspectives from Black-Oriented Media on the (Latest) Economic Disaster". *American Quarterly*, 64 (3), 543-570.
- TÖRENLİ, Nurcan (2004). "Enformasyon Toplumu ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye". Ankara: Bilim ve Sanat.
- TÜRKOĞLU, Nurçay (2010). *Toplumsal İletişim*. İstanbul: Urban.
- ULUSOY, B. (2004). "Milli Mücadele, Propaganda, Atatürk ve Basın". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 20, 55-64.
- WINSTON, D. (2007). "Back to the Future: Religion, Politics, and the Media". *American Quarterly*, 59 (3), 969-989.